

การเลือกสำนักงานสอบบัญชีของบริษัทสัญชาติจีน ในประเทศไทย

ดร.วิชนีพร เศรษฐฐัสโก

รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ธนธรณ์ เลหาไพศาล

ผู้ช่วยผู้สอบบัญชี บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิภาคเอเชีย สอบบัญชี จำกัด

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสำนักงานสอบบัญชีของบริษัทสัญชาติจีนที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับเจ้าของ ผู้บริหารระดับสูงและผู้จัดการฝ่ายบัญชีของบริษัทขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จาก 5 อุตสาหกรรม ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสำนักงานสอบบัญชีประกอบด้วย (1) คุณภาพการสอบบัญชี (2) การให้คำแนะนำและคำปรึกษาอื่น (3) ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และ (4) การติดต่อสื่อสารเป็นภาษาจีน งานวิจัยชิ้นนี้มีข้อจำกัดเพราะใช้ข้อมูลในประเทศไทยเท่านั้น ผลการวิจัยอาจเปลี่ยนไปถ้าทำการวิจัยในประเทศอื่น งานวิจัยในอนาคตควรขยายจำนวนตัวอย่างให้มากขึ้นเพื่อให้ผลการวิจัยเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในวงกว้าง

คำสำคัญ: สำนักงานสอบบัญชี คุณภาพการสอบบัญชี การให้คำแนะนำและคำปรึกษาอื่น ค่าธรรมเนียมในการสอบบัญชี การติดต่อสื่อสารเป็นภาษาจีน บริษัทสัญชาติจีน ประเทศไทย

Audit Firm Selection of Chinese Companies in Thailand

Dr. Watchaneeporn Setthasakko

*Associate Professor of Department of Accounting,
Thammasat Business School, Thammasat University*

Thanathorn Laohapaisan

Audit Assistant, KPMG Phoomchai Audit Ltd.

ABSTRACT

This paper aims to study main factors influencing audit firm selection of Chinese companies in Thailand. The study employs semi-structured in-depth interviews with owners, top management and accounting managers of small, medium, and large Chinese companies in five industries. The findings reveal that audit quality, advisory and consulting services, audit fees and Chinese communication are four primary factors. The study limits itself to Thailand. The findings may not be applicable in other settings. To improve the generalization of the findings, future research should broaden the sample.

Keywords: Audit Firm Selection, Audit Quality, Advisory and Consulting Services, Audit Fees, Chinese Communication, Chinese Companies, Thailand

1. บทนำ

กองทุนการเงินระหว่างประเทศได้ประกาศให้เงินหยวนของสาธารณรัฐประชาชนจีนเข้าสู่ระบบเงินทุนสำรองระหว่างประเทศโดยใช้เป็นสกุลเงินที่ 5 ส่งผลให้เงินหยวนของสาธารณรัฐประชาชนจีน หรือต่อไปนี้จะเรียกสั้นๆ ว่า “เงิน” กลายเป็นเงินอีกสกุลหนึ่งที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนทางการค้าระหว่างประเทศส่งผลทำให้เงินเข้าสู่การเติบโตและมีเสถียรภาพในเศรษฐกิจโลก ในขณะเดียวกัน รัฐบาลจีนได้ออกนโยบาย “ก้าวออกไป” โดยอนุญาตให้ผู้ประกอบการของจีนนำเงินตราออกไปลงทุน และสนับสนุนให้ออกไปขยายธุรกิจยังต่างประเทศ เพื่อสร้างตลาดใหม่และเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดระหว่างประเทศ จากนโยบายดังกล่าวจีนได้ร่วมมือกับกลุ่มอาเซียนจัดตั้ง ASEAN Trade Negotiating Group ขึ้นเพื่อเป็นเวทีสำหรับประชุมหารือระหว่างจีนกับประเทศสมาชิกอาเซียนในเรื่องของการเปิดการค้าเสรีและการลดภาษีทั้งด้านสินค้าและบริการระหว่างกัน ทำให้นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา จีนจึงเป็นคู่ค้าสำหรับประเทศอาเซียนที่ใหญ่ที่สุด และเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนจากประเทศจีน พบว่าส่วนใหญ่แล้วจะเข้ามาประกอบธุรกิจในรูปแบบบริษัทจำกัดมีทั้งเป็นการร่วมทุนกับคนไทย และจัดตั้งเป็นบริษัทของผู้ประกอบการต่างดาว ซึ่งตามพระราชบัญญัติการบัญชีของประเทศไทย กำหนดไว้ว่านิติบุคคลจะต้องมีการจัดทำบัญชี โดยผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีและงบการเงินต้องได้รับการตรวจสอบและแสดงความเห็นโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ด้วยเหตุนี้ บริษัทสัญชาติจีนที่มาลงทุนในประเทศไทยจึงต้องใช้บริการจากสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสำนักงานสอบบัญชีของบริษัทสัญชาติจีนที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นอุตสาหกรรมหลักที่บริษัทสัญชาติจีนนิยมเข้ามาลงทุนในประเทศไทย 5 ลำดับแรกประกอบด้วยกลุ่มอุตสาหกรรมด้าน (1) ผลิตภัณฑ์ผ้า อุปกรณ์ไฟฟ้าและเหล็ก (2) ขายส่งและขายปลีก

ดอกไม้และเมล็ดพันธุ์พืช กระจกและเส้นไหม โทรศัพท์และอุปกรณ์สื่อสาร (3) รับเหมาก่อสร้างอาคารที่พัก (4) ให้เช่าพื้นที่อาคาร พัฒนาโครงการคอนโดมิเนียมและที่อยู่อาศัย และ (5) โรงแรมและขายอาหาร การทำวิจัยนี้ได้เลือกเก็บข้อมูลจากบริษัทที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่จากอุตสาหกรรมดังกล่าวอุตสาหกรรมละ 3 ขนาด ขนาดละ 1 บริษัท รวมทั้งสิ้น 15 บริษัท เวลาการทำวิจัยอยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยทำให้สำนักงานสอบบัญชีที่ให้บริการแก่บริษัทสัญชาติจีนได้ทราบความต้องการของลูกค้ามากขึ้น นำไปสู่การให้บริการที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า อีกทั้งสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทยที่ยังไม่มีลูกค้าที่เป็นบริษัทสัญชาติจีนยังสามารถนำผลวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการขยายการให้บริการไปยังลูกค้ากลุ่มใหม่ที่เป็นบริษัทสัญชาติจีนที่มาลงทุนในประเทศไทยได้อีกด้วย

2. วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการหรือเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีในต่างประเทศพบว่าประกอบด้วยปัจจัยหลักดังต่อไปนี้

(1) **ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี** เป็นปัจจัยที่กล่าวถึงกันมากที่สุดในช่วงเวลาที่ผ่านมานี้ เพราะบริษัทผู้ใช้บริการมีแนวโน้มเลือกสำนักงานสอบบัญชีที่มีคุณภาพการสอบบัญชีในระดับเดียวกัน แต่นำเสนอค่าธรรมเนียมที่ต่ำกว่า เป็นที่น่าสังเกตว่าปัจจัยเรื่องค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจะมีบทบาทอย่างมากต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีต่อเมื่อค่าธรรมเนียมที่สำนักงานสอบบัญชีนำเสนอเป็นตัวเลขนอกกว่าวงเงินที่บริษัทผู้ใช้หรือกำลังจะเลือกใช้บริการจะยอมรับได้ด้วยเหตุผลเบื้องหลังที่ค่าใช้จ่ายที่อาจเกิดขึ้นจากกระบวนการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีหรือสำนักงานสอบบัญชีอาจมีมากกว่าค่าธรรมเนียมที่เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (Beattie & Fearnley, 1995; Woo & Koh, 2001; Scott & Gist, 2013) อย่างไรก็ตาม พบว่า

ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีไม่ใช่ปัจจัยหลักลำดับต้นที่มีอิทธิพลต่อการเลือกหรือเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชี (Magri & Baldacchino, 2004)

(2) **คุณภาพการสอบบัญชี** เป็นปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณาเลือกสำนักงานสอบบัญชีเพราะคุณภาพการสอบบัญชีเกี่ยวข้องกับชื่อเสียง ความสามารถและประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีและ/หรือสำนักงานสอบบัญชีว่ามีมากเพียงพอที่จะตรวจสอบ แก้ไขหรือเผชิญปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในระบบบัญชีของบริษัทผู้ใช้บริการงานสอบบัญชีหรือไม่เพียงไร เพราะคุณภาพการสอบบัญชีเป็นจุดสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างของการปฏิบัติงานการสอบบัญชี (Menon & Williams, 1991; Moizer, 1997; Knechel et al., 2008) งานวิจัยในอดีตชี้ให้เห็นว่าความถี่ในการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีมักเกิดขึ้นกับบริษัทผู้ใช้บริการฯ ที่ไม่ได้ใช้บริการของกลุ่มสำนักงานสอบบัญชีที่เป็น Big 4 เพราะเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่ากลุ่ม Big 4 มีความพร้อมในด้านทรัพยากรที่จะให้บริการมากกว่ากลุ่มสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ Big 4 (Woo & Koh, 2001)

(3) **แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขในรายงานการสอบบัญชี** เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่บริษัทผู้ใช้บริการฯ บางแห่งใช้ประกอบการพิจารณาเปลี่ยนตัวผู้สอบบัญชีหรือสำนักงานสอบบัญชี (Krishnan et al., 1996; Lennox, 2000, 2002, 2003) แต่มีงานวิจัยในสหพันธรัฐมาเลเซีย กลับพบว่าความเห็นของผู้สอบบัญชีฯ ไม่ใช่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี (Nazri et al., 2012)

(4) **ขาดความรับผิดชอบในการส่งรายงานผู้สอบบัญชีตรงตามกำหนดเวลา** เป็นอีกปัจจัยที่บริษัทผู้ใช้บริการฯ ให้นำหนักในการตัดสินใจเลือกหรือเปลี่ยนผู้สอบบัญชี เพราะการกระทำดังกล่าวข้างต้นส่งผลเสียหายในระยะยาว เช่นการถูกลงโทษหรือถูกปรับจากหน่วยงานที่เป็นผู้ออกกฎควบคุมหรือหน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น (Magri & Baldacchino, 2004)

(5) **อัตราการเปลี่ยนงานของผู้สอบบัญชีในสำนักงานสอบบัญชี** เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกหรือ

เปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชี เพราะผู้บริหารของบริษัทที่ใช้บริการต้องการดำรงความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับผู้สอบบัญชีหรือสำนักงานสอบบัญชีรายเดิมที่คุ้นเคย เพื่อทางบริษัทฯ อาจได้รับคำแนะนำอื่นในเรื่องการบริหารงานนอกเหนือจากเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานสอบบัญชีในภาคบังคับ (Magri & Baldacchino, 2004)

(6) **ให้คำแนะนำและคำปรึกษาอื่น** เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกหรือเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชี เนื่องจากผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์ในหลายด้านสามารถให้คำแนะนำและคำปรึกษาอื่นที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็วและบริษัทผู้ใช้บริการฯ สามารถลดค่าใช้จ่ายที่อาจเกิดขึ้นจากการคำแนะนำ หรือขอปรึกษาอย่างเป็นทางการ (Knechel et al., 2008)

(7) **ใช้สำนักงานสอบบัญชีเดียวกับบริษัท** เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการของบริษัทข้ามชาติเพราะสามารถติดตามการตรวจสอบบัญชีของทั้งกลุ่มบริษัทได้ง่ายและลดค่าใช้จ่ายในการประสานงานของผู้สอบบัญชี (Yang et al., 2016)

3. วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับเจ้าของบริษัท ผู้บริหารระดับสูงและผู้จัดการฝ่ายบัญชีในกลุ่มอุตสาหกรรมที่บริษัทสัญชาติจีนเข้ามาลงทุนมาก 5 อันดับแรกในประเทศไทย ประกอบด้วย (1) ผลิตเสื้อผ้า อุปกรณ์ไฟฟ้าและเหล็ก (2) ขายส่งและขายปลีกดอกไม้และเมล็ดพันธุ์พืช กระจาดและเส้นไหม โทรศัพท์และอุปกรณ์สื่อสาร (3) รับเหมาก่อสร้างอาคารที่พัก (4) ให้เช่าพื้นที่อาคาร พัฒนาโครงการคอนโดมิเนียมและที่อยู่อาศัย และ (5) โรงแรมและขายอาหาร

เพื่อให้งานวิจัยได้รับผลการศึกษาที่ครอบคลุมกับบริษัททุกขนาด ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาบริษัทในแต่ละกลุ่มๆ ละ 3 บริษัท โดยแบ่งเป็นบริษัทขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ขนาดละ 1 บริษัท สำหรับสถานที่สัมภาษณ์

ใช้ทั้งที่บริษัทของผู้ให้ข้อมูลและการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ในประเด็นคำถามที่ได้เตรียมไว้ทั้งภาษาจีนและภาษาไทย ซึ่งการสัมภาษณ์ได้กระทำในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 โดยใช้ระยะเวลาสัมภาษณ์ประมาณครั้งละ 1 ชั่วโมง สำหรับหัวข้อที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบ่งได้เป็น 4 ส่วนหลัก ดังนี้

- (1) ข้อมูลทั่วไปของกิจการ: รูปแบบของกิจการ ลักษณะการประกอบกิจการ และโครงสร้างองค์กรภายในกิจการ
- (2) การรับบริการการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชี: ชื่อสำนักงานสอบบัญชี ระยะเวลาที่ได้รับการให้บริการ และความพึงพอใจในการรับบริการ
- (3) ปัจจัยหลักที่บริษัทผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ในการเลือกสำนักงานสอบบัญชี และ
- (4) ความคิดเห็นอื่นเพิ่มเติม

4. ประวัติและข้อมูลทั่วไปของบริษัทที่ให้สัมภาษณ์

4.1 ผลิตภัณฑ์ อุปกรณ์ไฟฟ้าและเหล็ก

4.1.1 กิจการขนาดเล็ก – บริษัท ก จำกัด ประกอบธุรกิจผลิตชิ้นส่วนเสื้อผ้าเพื่อขายส่งให้กับลูกค้า มีสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในปี พ.ศ. 2558 ประมาณ 90,000 บาท ผู้ถือหุ้นสัญชาติจีนร้อยละ 49

4.1.2 กิจการขนาดกลาง – บริษัท ข จำกัด ประกอบธุรกิจผลิต ขายส่งและติดตั้งอุปกรณ์เกี่ยวกับไฟฟ้า เช่น เครื่องตัดไฟ มิเตอร์ไฟฟ้า และหลอดไฟ LED เป็นต้น มีสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในปี พ.ศ. 2558 ประมาณ 57 ล้านบาท ผู้ถือหุ้นสัญชาติจีนถือหุ้นคิดเป็นร้อยละ 49

4.1.3 กิจการขนาดใหญ่ – บริษัท ค จำกัด ประกอบธุรกิจการผลิตด้านการหล่อท่อไร้ตะเข้จากเหล็กกล้าโดยใช้ความร้อน ส่งขายให้กับลูกค้าที่เป็นอุตสาหกรรมเกี่ยวกับแก๊สและน้ำมันโดยเฉพาะ พนักงานส่วนใหญ่เป็นคนสัญชาติจีน มีบริษัทแม่เป็นบริษัทขนาดใหญ่จดทะเบียนอยู่ที่ตลาดหลักทรัพย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน มีสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนปี พ.ศ. 2558 ประมาณ 3,000 ล้านบาท ผู้ถือหุ้นสัญชาติจีนคิดเป็นร้อยละ 99 และผู้ถือหุ้นสัญชาติสิงคโปร์คิดเป็นร้อยละ 1

4.2 ขายปลีกดอกไม้และเมล็ดพันธุ์พืช กระจกและเส้นไหม โทรศัพท์และอุปกรณ์สื่อสาร

4.2.1 กิจการขนาดเล็ก – บริษัท ง จำกัด ประกอบธุรกิจนำเข้าและส่งออกดอกไม้และเมล็ดพันธุ์พืช มีสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในปี พ.ศ. 2558 จำนวนประมาณ 300,000 บาท ผู้ถือหุ้นสัญชาติจีนคิดเป็นร้อยละ 49 ดำเนินการและบริหารงานโดยพนักงานสัญชาติจีน

4.2.2 กิจการขนาดกลาง – บริษัท จ จำกัด ประกอบธุรกิจขายส่งกระจกและเส้นไหมให้กับลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ คู่ค้าสำคัญ คือบริษัทในประเทศจีน มีสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในปี พ.ศ. 2558 ประมาณ 94 ล้านบาท ผู้ถือหุ้นสัญชาติจีนคิดเป็นร้อยละ 30

4.2.3 กิจการขนาดใหญ่ – บริษัท ฉ จำกัด ประกอบธุรกิจขายส่งโทรศัพท์และอุปกรณ์การสื่อสาร อีกทั้งยังรับวางระบบเครือข่ายโทรคมนาคม มีสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในปี พ.ศ. 2558 ประมาณ 300 ล้านบาท ผู้ถือหุ้นทั้งหมดถือสัญชาติจีน บริษัทแม่ตั้งสำนักงานใหญ่อยู่ที่สาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากการลงทุนในประเทศไทยแล้ว บริษัท ฉ จำกัด ยังกระจายการลงทุนไปยังอีกกว่า 40 ประเทศทั่วโลก

4.3 รับเหมาก่อสร้างอาคารที่พัก

4.3.1 กิจการขนาดเล็ก – บริษัท ช จำกัด รับก่อสร้างอาคารและที่พัก โดยส่วนใหญ่จะรับงานบริเวณจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในปี พ.ศ. 2558 ประมาณ 2,900,000 บาท ผู้ถือหุ้นสัญชาติจีนคิดเป็นร้อยละ 45

4.3.2 กิจการขนาดกลาง – บริษัท ซ จำกัด ประกอบกิจการรับเหมาก่อสร้างอาคารที่ไม่ใช่ที่พักอาศัย มีสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในปี พ.ศ. 2558 ประมาณ 52 ล้านบาท ผู้ถือหุ้นสัญชาติจีนคิดเป็นร้อยละ 49

4.3.3 กิจการขนาดใหญ่ – บริษัท ฅ จำกัด ประกอบกิจการรับเหมาก่อสร้างอาคารพาณิชย์และอาคารที่พักอาศัย

สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในปี พ.ศ. 2558 ประมาณ 2.9 พันล้านบาท ผู้ถือหุ้นสัญชาติจีนคิดเป็นร้อยละ 49

4.4 ให้เช่าพื้นที่อาคาร พัฒนาโครงการคอนโดมิเนียมและที่อยู่อาศัย

4.4.1 กิจการขนาดเล็ก – บริษัท ญ จำกัด ประกอบกิจการให้เช่าพื้นที่อาคารเพื่อเป็นสำนักงานหรือร้านอาหารสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในปี พ.ศ. 2558 ประมาณ 4,600,000 บาท ผู้ถือหุ้นสัญชาติจีนคิดเป็นร้อยละ 49

4.2 กิจการขนาดกลาง – บริษัท ฎ จำกัด ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านและอพาร์ทเมนต์แก่ลูกค้าชาวไทยและต่างชาติ ปี พ.ศ. 2558 สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนประมาณ 71 ล้านบาท ผู้ถือหุ้นสัญชาติจีนคิดเป็นร้อยละ 31

4.4.3 กิจการขนาดใหญ่ – บริษัท ฏ จำกัด ดำเนินกิจการธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ปัจจุบันมีโครงการคอนโดมิเนียมตั้งอยู่ในย่านชุมชนในประเทศไทย 1 โครงการ มีสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนปี พ.ศ. 2558 จำนวนกว่า 800 ล้านบาท ผู้ถือหุ้นสัญชาติจีนคิดเป็นร้อยละ 49

4.5 โรงแรมและขายอาหาร

4.5.1 กิจการขนาดเล็ก – บริษัท ฐ จำกัด ประกอบกิจการขายอาหารเกาหลีและสปาในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2558 สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนจำนวน 400,000 บาท ผู้ถือหุ้นสัญชาติจีนถือหุ้นคิดเป็นร้อยละ 49

4.5.2 กิจการขนาดกลาง – บริษัท ฑ จำกัด ประกอบกิจการโรงแรม บริหารจัดการงานโดยผู้บริหารชาวจีนเป็นส่วนใหญ่ ปี พ.ศ. 2558 มีสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนจำนวนกว่า 100 ล้านบาท ผู้ถือหุ้นสัญชาติจีนถือหุ้นอยู่คิดเป็นร้อยละ 35

4.5.3 กิจการขนาดใหญ่ – บริษัท ฒ จำกัด ประกอบกิจการโรงแรมขนาดใหญ่และห้องชุดให้เช่าสำหรับผู้สนใจเช่าในระยะยาว ตั้งอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ปี พ.ศ. 2558 มีสินทรัพย์หมุนเวียนจำนวนกว่า 500 ล้านบาท ผู้ถือหุ้นสัญชาติจีนถือหุ้นอยู่คิดเป็นร้อยละ 35

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างของบริษัทข้างต้นทั้ง 15 บริษัทได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธีของ Mile and Huberman (1994) นำไปสู่ผลวิจัยที่ชี้ให้เห็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกสำนักงานสอบบัญชีของบริษัทสัญชาติจีนที่มาลงทุนในประเทศไทย

5. ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่าปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกสำนักงานสอบบัญชีของบริษัทสัญชาติจีนที่มาลงทุนในประเทศไทยเรียงลำดับตามความสำคัญดังต่อไปนี้

1) คุณภาพการสอบบัญชี เป็นปัจจัยที่ผู้ประกอบการสัญชาติจีนเลือกพิจารณามากที่สุด ส่วนใหญ่เห็นว่าการเข้ามาลงทุนในประเทศไทยนั้นต้องการหาสำนักงานสอบบัญชีที่มีชื่อเสียง น่าเชื่อถือไว้วางใจได้ รวมทั้งผู้สอบบัญชีต้องมีประสบการณ์ในการทำงาน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ตอนเริ่มเข้ามาลงทุนในไทยรู้จักสำนักงานสอบบัญชีเพราะมีเพื่อนแนะนำมา แต่เราก็ไม่ได้เชื่อเพื่อนเลย ก็ดูรวมๆ หลากๆ อย่าง เช่นดูว่าสำนักงานนี้น่าเชื่อถือหรือไม่ เขาเป็นใคร ทำอะไร มีลูกค้าก็ราย ใครบ้าง เพื่อให้แน่ใจว่าเขาเชื่อถือได้ ไว้วางใจได้” (บริษัท ก, เจ้าของบริษัทสัญชาติจีน)

“เรามีบริษัทในเครือ 3 บริษัท เพราะฉะนั้นต้องเลือกผู้สอบบัญชีที่มีความน่าเชื่อถือ ไว้วางใจได้ สามารถดูแลเราได้ทั้ง 3 บริษัทอย่างมีคุณภาพ ก็ต้องเลือกผู้สอบบัญชีที่ค่อนข้างมีประสบการณ์ เพราะถ้าเขายังมีประสบการณ์ก็แปลว่าเขาจะมีความรู้มาก มีหลายด้านเพราะก็น่าจะมีลูกค้าที่ประกอบธุรกิจหลายแบบ และก็จะสามารถทำงานให้เราได้อย่างถูกต้องและมีคุณภาพ” (บริษัท ข, ผู้จัดการฝ่ายบัญชี สัญชาติไทย)

“เราพิจารณาจากความน่าเชื่อถือก่อนเป็นอันดับแรก หากราคาสูงแต่เชื่อถือได้ก็เป็นประโยชน์กับบริษัทเรา” (บริษัท จ, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

“ผมพิจารณาจากชื่อเสียงของเขามากกว่าปัจจัยอื่น เพราะก็อยากได้ที่วางใจได้ เหมือนเรายกหน้าทีนี้ไปให้เขาดูแลทั้งหมดแทนที่จะเสียเวลาหาพนักงานเอง ซึ่งต้องเสียต้นทุนและแรง” (บริษัท ข, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

“เลือกผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์ทำงานมานานพอสมควร เพราะยังมีประสบการณ์มานานก็จะยังมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบ เขาจะรู้ว่าถ้าเจอปัญหา เช่นนี้จะต้องทำอะไร อะไรผิดอะไรถูกเขาจะรู้ดีกว่าเรา ซึ่งจะช่วยลดเวลาในการทำงานไปได้ด้วย” (บริษัท ซ, ผู้บริหารฝ่ายบัญชีและการเงิน สัญชาติไทย)

“เราต้องหาสำนักงานที่ไว้ใจได้ มีประสบการณ์ในการตรวจสอบหลายปีและน่าเชื่อถือ เพราะจะบอกได้ถึงผลงานที่มีคุณภาพและน่าจะไม่มีปัญหาด้านอื่นมาก” (บริษัท ฉ, ผู้จัดการฝ่ายบัญชี สัญชาติจีน)

“ผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์ความรู้มากจะทำให้คุณภาพของผลงานออกมาดีตามไปด้วย ยิ่งลักษณะการประกอบธุรกิจของบริษัทเราน่าจะมีความแตกต่างจากบริษัทอื่น ถ้าเขามีความชำนาญ เราก็คงยังได้ประโยชน์” (บริษัท ฒ, ผู้จัดการฝ่ายบัญชี สัญชาติจีน)

“ความน่าเชื่อถือคือสิ่งที่เราพิจารณาเป็นอันดับแรก ตอนเราเริ่มดำเนินธุรกิจในประเทศไทยเราไม่รู้จักใครเลย เราต้องหาคนที่ไว้ใจได้และมีคุณภาพ โดยดูจากชื่อเสียงของเขาว่าเขามีลูกค้าอย่างน้อยแค่ไหนและเป็นใครบ้าง” (บริษัท ญ, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

“บริษัทเราเพิ่งขยายการลงทุนเข้ามาในประเทศไทย แต่เราดำเนินงานมายาวนานในประเทศจีน บริษัทเลือกพิจารณาสำนักงานสอบบัญชีจากชื่อเสียงของเขาเป็นอันดับแรก เพราะชื่อเสียงของสำนักงานสอบบัญชีก็สามารถใช้เป็นเครื่องยืนยันให้กับธนาคาร สถาบันการเงินที่เราต้องทำธุรกิจด้วย เนื่องจากลักษณะการประกอบธุรกิจของ

บริษัทเราที่ต้องขายโดยใช้สินเชื่อ” (บริษัท ฎ, ผู้จัดการฝ่ายบัญชีและการเงิน สัญชาติไทย)

“ที่เลือกสำนักงานสอบบัญชีนี้เพราะว่ามีคนรู้จักแนะนำมา ตอนที่ฉันตัดสินใจเลือกก็เพราะเห็นว่าอย่างน้อยก็มีคนรู้จักใช้บริการอยู่ น่าจะเชื่อถือได้ เพราะเราทำธุรกิจก็ไม่อยากให้โดนโกง การทำธุรกิจก็ต้องการมีกำไรจริงไหม ถ้าเจอคนไม่ดีเขาหลอกเอาเงินเราไปเดือนละหลายๆ พันก็อยู่ไม่ได้แล้ว” (บริษัท ฐ, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

“ผมเลือกสำนักงานสอบบัญชี โดยอาศัยถามคนรู้จักว่าเขาใช้สำนักงานไหนอยู่บ้างแล้วก็เอามาเลือก ดูที่ประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีว่าทำมานานแล้วหรือยัง เชื่อถือได้หรือไม่ มีทีมตรวจสอบกี่คน” (บริษัท ฒ, ผู้บริหารระดับสูง สัญชาติจีน)

2) การให้คำแนะนำและคำปรึกษาอื่น

ความรู้ความสามารถที่ให้คำแนะนำและคำปรึกษาอื่น เป็นสิ่งที่บริษัทผู้ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีส่วนใหญ่เลือกพิจารณา เนื่องจากเห็นว่าบริการเหล่านี้เกี่ยวกับงานตรวจสอบเช่นกัน และหากผู้สอบบัญชีสามารถให้คำแนะนำและคำปรึกษาอื่นได้ก็จะช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานดังกล่าวให้สัมฤทธิ์ผลต่อไป

“ผู้สอบบัญชีควรมีความรู้ความสามารถรอบด้าน นอกจากเรื่องบัญชี เราก็หวังอยากจะปรึกษาเขาเรื่องภาษีด้วย เพราะเราเป็นต่างชาติมากก็ไม่ค่อยรู้ภาษีเมืองไทยเท่าไร แล้วถ้าต้องไปจ้างคนอื่นอีกก็เสียค่าใช้จ่ายอีก บัญชีกับภาษีน่าจะไปด้วยกันได้อยู่แล้ว” (บริษัท ก, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

“บริษัทเราเป็นบริษัทเล็กๆ เพราะฉะนั้นจึงคิดว่าการเลือกผู้สอบบัญชีจะต้องครบวงจร เพื่อลดต้นทุนเราอยากได้ที่สำนักงานที่มีบริการทั้งสอบบัญชี และปรึกษาด้านภาษีได้ อย่างเราเป็นต่างชาติเข้ามาก็อยากได้คนอำนวยความสะดวกในเรื่องใบอนุญาตทำงานกับวีซ่าด้วย” (บริษัท ง, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

“บริการที่นอกเหนือจากการตรวจสอบบัญชีถ้ามีก็ดี อย่างเช่นเราอยากรู้เกี่ยวกับภาษี เราก็อยากปรึกษาผู้รู้

คนทำบัญชีที่น่าจะคลุกคลีกับเรื่องภาษีด้วย เราไม่ต้องไปค้นหาเองหรือจ้างคนอื่นมาปรึกษาอีก”(บริษัท จ, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

“ผมก็อยากได้ที่ช่วยอำนวยความสะดวกได้หลายอย่าง ถ้าตรวจสอบได้อย่างเดียวก็ไม่คุ้ม เพราะต้องไปหาบริการด้านอื่นอีก เช่น คนทำบัญชีหรือไม่เราก็ต้องหาพนักงานเอง เพราะเราบริหาร จัดการ ค่าขายเป็นอย่างเดียวแต่เรื่องบัญชีทำไม่ได้” (บริษัท ข, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

“สำหรับผมแล้วผู้สอบบัญชีก็ต้องมีความรู้เรื่องการสอบบัญชีอยู่แล้วถึงจะทำงานได้ถูกต้อง และหากเขาสามารถให้คำปรึกษาด้านภาษีได้ก็จะยิ่งดีเพราะเราไม่ต้องไปหาข้อมูลเอง เพราะเราก็ไม่รู้ว่ามันถูกหรือไม่ เขาทำงานตรงนี้เขาจะเข้าใจมากกว่าเรา” (บริษัท ญ, เจ้าของบริษัท สัญชาติไทย)

“ผมก็อยากได้ที่ช่วยอำนวยความสะดวกได้หลายอย่าง ถ้าตรวจสอบได้อย่างเดียวก็ไม่คุ้ม เพราะต้องไปหาบริการด้านอื่นอีก เช่น คนทำบัญชีหรือไม่เราก็ต้องหาพนักงานเอง เพราะเราบริหาร จัดการ ค่าขายเป็นอย่างเดียวแต่เรื่องบัญชีทำไม่ได้” (บริษัท ช, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

“ในความคิดของดิฉัน ดิฉันคิดว่าสำนักงานสอบบัญชีควรจะเป็นแบบ One stop Service คือรับงานตรวจสอบบัญชี รู้เรื่องภาษี ช่วยวางแผนด้านภาษี อีกอย่างคือ สามารถอำนวยความสะดวกด้าน Visa กับ Work permit ได้ เพราะไหนๆ เขาก็รู้เรื่องเกี่ยวกับบัญชีแล้ว เวลาเราต้องไปต่อ Visa กับ Work permit ก็ต้องใช้เอกสารเกี่ยวกับบัญชีอยู่แล้ว”(บริษัท ฐ, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

3) ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่บริษัทสัญชาติจีนนำมาใช้ประกอบการพิจารณา ซึ่งให้ความสำคัญอยู่ในระดับเดียวกับการให้คำแนะนำและคำปรึกษาอื่น ผู้ให้สัมภาษณ์จากบริษัทสัญชาติจีนต่างเห็นว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีควรมีความเหมาะสมกับปริมาณของงานตรวจสอบในแต่ละบริษัท และจะต้องมีความคุ้มค่า เนื่องจาก

บริษัทส่วนใหญ่เห็นว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีนี้ก็คือเป็นต้นทุนของบริษัทเช่นกัน ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เรื่องค่าธรรมเนียมก็ต้องดูที่มันไม่แพงมาก ให้เหมาะสมกับเอกสาร ก้บงานของเรา เพราะเราเป็นบริษัทเล็กๆ ค่าสอบบัญชีก็คือเป็นค่าใช้จ่ายของเรา ถ้าสูงเกินไปเทียบกับงานที่เราได้ก็ไม่คุ้มกัน” (บริษัท ก, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

“ค่าสอบบัญชีก็ต้องดูที่ไม่แพงมากไม่ถูกมาก แพงมากก็ไม่ไหว ถูกมากก็ไม่น่าเชื่อถือแล้ว ต้องเหมาะสมกับปริมาณงานและความยากง่าย ให้เขาพิจารณาเอง แต่ก่อนเลือกเราก็ได้ทำการเปรียบเทียบ เพราะตัวเลือกของเราก็ค่อนข้างน่าเชื่อถือได้ทุกตัวเลือก อาจจะแตกต่างกันที่ราคา แต่ผมเลือกที่นี้เพราะเขาคิดไม่แพงจนเกินไปเราพอรับไหว” (บริษัท ข, ผู้จัดการฝ่ายบัญชี สัญชาติไทย)

“บริษัทขนาดเล็กอย่างบริษัทเราต้องพิจารณาเรื่องค่าธรรมเนียมเป็นอันดับแรกอยู่แล้ว เพราะถ้าค่าธรรมเนียมสูงมากเราก็จ่ายไม่ไหว” (บริษัท ง, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

“เราพิจารณาหลายอย่างรวมๆ กัน แต่ค่าสอบบัญชีต้องไม่แพงมาก ให้เหมาะสมกับปริมาณงาน และไม่มีค่าใช้จ่ายอื่นๆ จุกจิก” (บริษัท ช, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

“แม้บริษัทเราจะมีขนาดใหญ่ แต่ไม่จำเป็นต้องใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่งนั้น เพราะมีต้นทุนสูงเกินไป” (บริษัท ฎ, ผู้จัดการฝ่ายบัญชีและการเงิน สัญชาติไทย)

“เรื่องค่าธรรมเนียมก็ต้องมีความเหมาะสม ไม่ถูกไม่แพงจนเกินไป เพราะเราก็ทำธุรกิจ เขาก็ทำธุรกิจ ต้องให้ได้ประโยชน์กันทั้งสองฝ่าย” (บริษัท ฐ, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

“บริษัทต้องพิจารณาเรื่องค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีต้องไม่แพงจนเกินไปและมีคุณภาพผลงานที่ดีเมื่อเทียบกับราคา” (บริษัท ฒ, ผู้บริหารระดับสูง สัญชาติจีน)

4) การติดต่อสื่อสารเป็นภาษาจีน

บริษัทสัญชาติจีนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร และหากเป็นบริษัทสัญชาติจีนที่เข้ามาลงทุน โดยไม่ได้จ้างพนักงานคนไทยก็ต้องใช้การสื่อสารด้วยภาษาจีนเป็นหลัก ทำให้เกิดเป็นอุปสรรคในการสื่อสาร พูดคุยกับผู้สอบบัญชีหรือทีมตรวจสอบที่ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาจีนได้ หากผู้สอบบัญชีและทีมงานตรวจสอบมีความรู้ด้านภาษาจีน และสามารถสื่อสารเป็นภาษาจีนกับ ผู้ประกอบการชาวจีนได้ก็จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ปัญหาจริงๆ อยู่ที่ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ตอนเราตัดสินใจเข้ามาในประเทศไทยเราก็พูดภาษาจีนกับอังกฤษได้ ภาษาไทยได้บ้างนิดหน่อย ตอนคุยกับเขา (ผู้สอบบัญชี) ก็คุยภาษาอังกฤษกัน แต่จะมีบางคำศัพท์ที่เราไม่รู้ คำเฉพาะของทางบัญชี เวลาเขาพูดมาก็ไม่ค่อยเข้าใจกัน”(บริษัท ก, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

“เวลาติดต่อเรื่องงานที่เกี่ยวกับการสอบบัญชี ผมได้คุยกับผู้สอบบัญชีระดับผู้จัดการที่พูดภาษาจีนได้ เพราะผมพูดภาษาอังกฤษได้น้อย ภาษาไทยไม่ได้เลย ถ้าคนในทีมสอบบัญชีสื่อสารภาษาจีนไม่ได้เลยก็ลำบาก เพราะเขาต้องส่งอีเมลไปหาคนที่พูดภาษาจีนได้ เพื่อให้คนที่เข้าใจภาษาจีนแปลเป็นภาษาจีนกลับมาให้ผมส่งต่อให้ลูกน้องในบริษัท...เพื่อหาเอกสารหรือตอบคำถาม ทำให้การทำงานเกิดความล่าช้า” (บริษัท ค, ผู้จัดการฝ่ายบัญชี, สัญชาติจีน)

“เราต้องการติดต่อพูดคุยกับผู้สอบบัญชีหรือทีมตรวจสอบที่เข้าใจภาษาจีนได้ตลอดเวลา หากมีปัญหาจะได้แก้ไขได้ทัน”(บริษัท จ, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

“คู่ค้าของเราคือบริษัทในประเทศจีน เราส่งของไปก็ต้องมีรายการค้าเป็นภาษาจีนบ้าง ถ้าทีมตรวจสอบอ่านภาษาจีนไม่ออกก็ค่อนข้างลำบากเพราะเขาต้องมาถามเราอยู่ตลอดเวลา ความรู้ด้านการสอบบัญชีน่าจะมีกันทุกคนอยู่แล้ว

เพราะว่าต้องจับบัญชีมาถึงจะมาทำงานนี้ได้ แต่จะมีมากหรือน้อยก็แล้วแต่ประสบการณ์ของเขา แต่ถ้าเขารู้ภาษาจีนก็จะทำงานกันง่ายขึ้น” (บริษัท จ, เจ้าของบริษัท สัญชาติจีน)

6. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสำนักงานสอบบัญชีของบริษัทสัญชาติจีนที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยประกอบด้วย (1) คุณภาพของการสอบบัญชี (2) การให้คำแนะนำและคำปรึกษาอื่น (3) ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และ (4) การติดต่อสื่อสารเป็นภาษาจีน ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบว่ามีปัจจัยที่แตกต่างจากงานวิจัยในอดีตที่พบในต่างประเทศ คือปัจจัยด้านการสื่อสารเป็นภาษาจีน สาเหตุหลักที่เจ้าของ ผู้บริหารระดับสูงและผู้จัดการฝ่ายบัญชีของบริษัทสัญชาติจีนที่มาลงทุนในประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการสื่อสารเป็นภาษาจีน เพราะการสื่อสารภาษาอื่นทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการแปลความ ซึ่งอาจนำไปสู่การทำให้เกิดความเข้าใจผิดในการปฏิบัติงานระหว่างบริษัทสัญชาติจีนกับสำนักงานสอบบัญชีขึ้นได้ ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยนี้ทำให้สำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทยที่ให้บริการแก่บริษัทสัญชาติจีนได้ทราบความต้องการของลูกค้ามากขึ้นนำไปสู่การให้บริการที่ดีตรงกับความต้องการของลูกค้าอีกทั้งสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทยที่ยังไม่มีลูกค้าที่เป็นผู้ประกอบการจากจีนยังสามารถนำผลวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการขยายการให้บริการไปยังลูกค้ากลุ่มใหม่ที่เป็นผู้ประกอบการจากจีนที่มาลงทุนในประเทศไทยได้อีกด้วย อนึ่ง งานวิจัยชิ้นนี้ยังมีข้อจำกัดเพราะใช้ข้อมูลในประเทศไทยเท่านั้น ผลการวิจัยอาจเปลี่ยนไปถ้าไปทำการวิจัยในประเทศอื่น งานวิจัยในอนาคตควรขยายจำนวนตัวอย่างให้มากขึ้นเพื่อให้ผลการวิจัยเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในวงกว้าง

REFERENCES

- Beattie, V.A., & Fearnley, S. (1995). The importance of audit firm characteristics and the drivers of auditor change in UK listed companies. *Accounting and Business Research*, 25, 227–239.
- Knechel, W.R., Niemi, L., & Sundgren, S. (2008). Determinants of auditor choice: Evidence from a small client market. *International journal of auditing*, 12(1), 65–88.
- Krishnan, J., Krishnan, J., & Stephens, R.G. (1996). The simultaneous relation between auditor switching and auditor opinion: An empirical analysis. *Accounting and Business Research*, 6(3), 224–236.
- Lennox, C. (2000). Do companies successfully engage in opinion shopping? Evidence from the UK. *Journal of Accounting and Economics*, 29, 321–337.
- Lennox, C. (2002). Opinion shopping and the role of audit committee when audit firm are dismissed: US experience. *Corporate Governance: An International Review*, 11(4), 345–347.
- Lennox, C. (2003). *Opinion shopping and the role of audit committees when audit firms are dismissed: the US experience*, Institute of Chartered Accountants of Scotland, Glasgow, Bell and Bain Ltd.
- Magri, J., & Baldacchino, P. J. (2004). Factors contributing to auditor-change decisions in Malta. *Managerial Auditing Journal*, 19(7), 956–968.
- Menon, K., & Williams, D. D. (1991). Auditor credibility and initial public offerings. *Accounting Review*, 66, 313–332
- Mile, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*, 2nd Ed. Thousand Oaks. CA: Sage.
- Moizer, P. (1997). Auditor reputation: the international empirical evidence, *International Journal of Auditing*, 1(1), 61–74.
- Nazri, S., N, F., S, M., Smith, M., & Ismail, Z. (2012). Factors influencing auditor change: evidence from Malaysia. *Asian Review of Accounting*, 20(3), 222–240.
- Scott, W.D., & Gist, W.E. (2013). Forced auditor change, industry specialization and audit fees. *Managerial Auditing Journal*, 28(8), 708–734.
- Woo, E-S., & Koh, H.C. (2001). Factors associated with auditor changes: A Singapore study. *Accounting and Business Research*. 31(2), 133–144.
- Yang, Y-J., Kang., J, Lin, R-C., & Ronen, J. (2016). Auditor selection within a business group: Evidence from Taiwan. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 42(2), 195–215.